

Novi akcenti u spoljnoj politici Jugoslavije

Ranko Petković

«Međunarodna politika», Beograd

Sažetak

Pitanje mjesta i uloge Jugoslavije u Evropi aktualizirano je procesima unutrašnje demokratizacije i jačanjem uloge javnosti kao i revaloriziranjem političkih i ekonomskih interesa u aktivnostima pokreta nesvrstanih. Evropska orijentacija uvjetovana je i ekonomsko-financijskim i znanstveno-tehnološkim razlozima. Kreiranje jugoslavenskih političkih i ekonomskih odnosa prema Evropi mora napustiti zastarjele hladnoratovske koncepte Istoka—Zapada. Jugoslavenska inicijativa za održavanje konferencije ministara inostranih poslova Balkana pokazuje da postoje metode i prostor vođenja vanjske politike koja može reafirmirati poziciju Jugoslavije kao značajnog faktora evropske političke scene.

Jugoslavija i Evropa

Nekoliko razloga je dovelo do toga da se danas više govori o mestu i ulozi Jugoslavije u Evropi, nego što je to ikad bilo u prošlosti.

Prvo, proces demokratizacije jugoslovenskog društva, makoliko još bio pritisnut starim načinom mišljenja, doprineo je skidanju, »velova tajne« i sa spoljne politike Jugoslavije. Tretirana sve do skora kao domen u kome »po prirodi stvari« donosi odluke i arbitrira uski krug privilegovanih koji raspolazu famoznim »viškom informacija«, spoljna politika postepeno dobija attribute društvene delatnosti koja, kao i sva druga, mora da bude podložna uticaju i sudu javnosti. U tom kontekstu, moglo je da bude pokrenuto i pitanje da li je Jugoslavija dovoljno prisutna u Evropi, odnosno: (a) u kojoj je meri, u prošlim vremenima, zanemarivala svoje interese u evropskom prostoru i (b) na koji način može više da se inkorporira u evropske procese danas i u vremenu koje dolazi?

Drugo, ne dovodeći u pitanje nesvrstanost kao poziciju i opciju koja izražava trajne interese Jugoslavije i ne umanjujući široki manevarski prostor koji ona pruža za ostvarivanje njenih spoljnopolitičkih i spoljnoekonomskih interesa, postaje sve aktuelnije potreba realističnijeg sagledavanja učešća Jugoslavije u aktivnostima pokreta nesvrstanih. Reč je, u stva-

ri, o tome da se prihvati i sprovede jedino ispravno stanovište da Jugoslavija nije u pokretu nesvrstanosti zbog nekakvih »viših interesa«, već u prvom redu zbog ostvarivanja vlastitih političkih, ekonomskih i drugih ciljeva. Sa te tačke gledišta se može ocenjivati da li se jugoslovenski pristup učešću u aktivnostima pokreta nesvrstanosti dovoljno ažurno i fleksibilno saobražava zahtevima vremena.

Treće, svi svetski subjekti se nalaze pred nasušnom potrebom da odgovore na izazove 21. veka. Pošto je u epohi nacionalno-oslobodilačke revolucije, koja je davala bitno obilježje prvim posleratnim decenijama, Jugoslavija maksimalno iskoristila potencije svoje oslobodilačke borbe, svog hrabrog suprotstavljanja Kominformu, svog učešća u stvaranju pokreta nesvrstanosti, sa kakvim potencijalima raspolaže u epohi kojoj pečat daje naučno-tehnološka revolucija? Realno sagledavanje njenih ekonomskih parametara pokazuje da ona sama, bez šireg i efikasnijeg uključivanja u savremene ekonomske i tehnološke tokove u svetu nema izgleda da izađe iz koordinata »zemlje u razvoju«. To znači da je na pragu 21. veka primarni nacionalni interes Jugoslavije da nađe pouzdane uporišne tačke za svoj brzi i harmoničniji ekonomski razvoj. Sasvim je blizu pameti da ih mora potražiti i da ih najlakše može naći u prostoru u kome se nalazi — tu, u Evropi!

Četvrto, ekonomske i druge teškoće sa kojima se suočava Jugoslavija, od dolarskih i dinarskih dugova i visoke inflacije do ustavnih i drugih kontroverzi i problema Kosova, mogu da posluže ne samo za dijagnozu stanja u kome se nalazi, već deluje i kao svojevrsni »memento mori« koji nalaže potrebu njihovog brzog i delotvornog rešavanja. Po sebi se razume da presudnu ulogu u tome treba i može da odigra oslanjanje na vlastite snage, jer je većina tih teškoća i nedaća izraz »stanja u kući«, ali je isto tako izvesno da one ne mogu biti prevaziđene bez širenja finansijskih, ekonomskih, tehnoloških veza sa svetom. Na taj način i ekonomske i druge teškoće nameću potrebu »svođenja računa« u međunarodnom opštenju, sa nedvosmišljenim nalogom da u političkoj akciji bude što više naglašen ekonomski interes i da se taj ekonomski interes što intenzivnije ostvaruje u sredinama koje mogu najviše da pruže i najbolje da odgovore potrebama Jugoslavije na finansijskom, ekonomskom, tehnološkom polju. I sa ove tačke gledišta Evropa ima siguran prioritet, što, svakako, ne znači da se njome taj krug i zatvara.

Posle prvih nesporazuma koji su u najvećoj meri proistekli iz veštačke dileme »nesvrstanost ili Evropa«, danas se manje-više svi slažu da Jugoslavija treba da bude prisutnija i aktivnija u Evropi. Stvarne dileme, koje izražavaju koliko sukob starog i novog mišljenja toliko i razlike u političkim i ekonomskim interesima, pojavljuju se u času kada se postavi pitanje puteva i oblika šireg uključivanja Jugoslavije u evropski prostor.

Vreme promena

Osnovi jugoslovenske spoljne politike formirani su, u najvećoj meri, u vreme hladnog rata i podele sveta na blokove. Raskidajući sa Istokom, Jugoslavija se svojski trudila da ne učini bilo šta što bi se moglo tumačiti

kao njeno prilaženje Zapadu. Spasonosna, vizionarska formula nadena je u nesvrstanosti. Primenjena na jugoslavensko učešće u evropskom prostoru, ona je označavala gotovo punu simetriju u odnosu na saradnju sa zapadnim (kapitalističkim) i istočnim (socijalističkim) zemljama i, takođe, sa zapadnom integracijom, personifikovanom u Evropskoj ekonomskoj zajednici i istočnom integracijom, oličenom u Savetu za uzajamnu ekonomsku pomoć. O strogom uvažavanju te simetrije vodili su računa ne samo jugoslovenski politički vrh nego i velike sile zainteresovane za očuvanje »nezavisne i nesvrstane Jugoslavije«.

Kada se danas pomene potreba većeg okretanja Jugoslavije prema Evropi, odmah se postavlja pitanje — prema kojoj Evropi? Na tvrdnju da bi Jugoslavija trebala da se okrene Zapadnoj Evropi, kao najprobitačnijem ekonomskom i tehnološkom partneru, gotovo po jednom automatskom refleksu se poteže argument da bi to predstavljalo napuštanje nesvrstanosti i, de facto, prilaženje Zapadu. Ali, i vice versa: povećanje trgovinske razmene sa istočnim zemljama ili naglašenije simpatije za reforme Gorbačova ponegde se tumači kao nagoveštaj mogućeg zблиžavanja sa Istokom, čak vraćanje u davno napušten ideološki porodični krug!

Iako nesvrstanost ne samo iz spoljopolitičkih već sve više i iz unutrašnjih razloga treba da predstavlja trajnu poziciju i orijentaciju Jugoslavije i premda saradnja i sa Zapadnom i sa Istočnom Evropom predstavlja njenu značajnu »komparativnu prednost«, ipak se mora naglasiti da doktrina nesvrstanosti ne traži od nesvrstanih zemalja da se kruto pridržavaju određenih ideoloških i političkih shema, a ponajmanje da za račun tih i takvih shema zapostavljaju svoje nacionalne interese.

Tumačenje nesvrstanosti kao pozicije simetričnog stava prema istoku i Zapadu, koja se u najčešćoj varijanti svodi na ekvidistancu prema Istoku i Zapadu, pupčanom vrpcom je vezano za doba hladnog rata i striktnu blokovske podele. Od toga vremena, koje je odavno pripalo prošlosti, mnogo šta se promenilo u svetu, i u odnosima velikih sila, i u Evropi, i u pokretu nesvrstanosti. U tom okviru afirmisano je pravo svake nesvrstane zemlje da sama suvereno procenjuje svoje nacionalne interese i da razvija političku i ekonomsku saradnju sa svim zemljama sa kojima želi i može, naročito sa onima koje iz geopolitičkih, istorijskih, civilizacijskih i svih drugih specifičnih razloga mogu da budu njeni optimalno korisni partneri.

Ne navodeći mnogobrojne primere i argumente, dovoljno je reći da nesvrstanost ničim ne sprečava i ne ograničava Jugoslaviju da u vreme kada njena budućnost u najvećoj meri zavisi od tempa i stepena uključivanja u tokove naučno-tehnološke revolucije naročitu pažnju pridaje saradnji sa onim evropskim zemljama od kojih u tom pogledu može da ima najveće koristi. A to su, bez sumnje, u prvom redu zemlje Zapadne Evrope prema kojima se svi više okreću i one iz Istočne Evrope, iz istih ili sličnih razloga.

Načelni stav prema evropskim integracijama formiran je pre skoro tri desetak godina, u vreme snažno naglašene blokovske podele, u doba kada su EFTA i SEV nagoveštavali da će blokovska dezintegracija (ideološka, politička, ekonomska, vojna) predstavljati sudbinu i budućnost Evrope. U tom redu stvari, prvu krupniju korekturu unelo je potpisivanje Završnog akta

iz Helsinkija, sa poentom na traženju i uspostavljanju jednog sveevropskog interesa. Druga krupnija promena bila je sadržana u vidljivom nastojanju evropskih zemalja da se oslobode blokovskog satelitizma i da primat daju svom nacionalnom interesu. Do treće krupne promene je došlo u samoj evoluciji integracionih grupacija, a naročito Evropske zajednice, koja je izrasla u sistem koji pored dvanaest zemalja-članica povezuje i veliku grupu mediteranskih, afričkih, karipskih, pacifičkih i drugih pretežno nesvrstanih zemalja. Svedoci smo, dakle, značajne inverzije: prevazilaženje blokovske dezintegracije se sada javlja kao sve izvesnija sudbina i budućnost Evrope!

Ova promena ne samo da omogućava nego i zahteva nove, elastičnije pristupe Jugoslavije evropskim integracijama.

Ako je u doba oštre blokovske podele i konfrontacije distanciranje od blokova bilo simbol i sinonim nezavisnosti i samostalnosti, danas bi ostajanje izvan integracionih ekonomskih i tehnoloških tokova u Evropi moglo da bude simbol i sinonim mirenja sa ekonomskom zaostalošću, koja, uz sve drugo, ugrožava i političku nezavisnost i samostalnost svake zemlje.

Ova konstatacija ne sadrži golu preporuku da Jugoslavija zakuca na vrata Evropske zajednice i zatraži da bude primljena u njeno članstvo. Ne izražava ni iluziju da bi sa sadašnjim stanjem svoje privrede uopšte mogla odgovoriti kriterijima i zahtjevima koje postavlja Evropska zajednica. Ne zanemaruje ni druge aspekte tog ne samo ekonomskog već i političkog čina. Ali, bitno je sledeće: da se napuste stereotipi gledanja na jednu već nepostojeću Evropu.

U viziji jedne ne dezintegrirane već integrirane Evrope Jugoslavija mora imati svoje mesto. To znači da oslobođena hladnoratovskih kompleksa mora smelije gledati i brže odgovarati na izazove veka koji je pred nama.

Šire i intenzivnije uključivanje Jugoslavije u Evropu zahteva i preispitivanje njenog stava prema evropskim institucijama. Loše je na njih gledati kao na barikade klasnog neprijatelja. Jugosloveni su dugo imali odbojan stav prema Socijalističkoj internacionali, iako su uspešno saradivali sa gotovo svim njenim članicama ponaosob. Jugoslavija saraduje sa svim evropskim zemljama, ali još odražava odbojan stav prema evropskim institucijama!

Sve su to neispunjeni prostori šireg prisustva Jugoslavije u Evropi.

Jugoslavija i Balkan

Sve balkanske zemlje prihvatile su jugoslovensku inicijativu za održavanje konferencije ministara inostranih poslova Balkana: čak i Albanija, koje je do tog trenutka bojkotovala sve multilateralne balkanske i evropske inicijative, među kojima i jednu takvu kao što je Evropska konferencija o bezbednosti i saradnji. Do ovog, za mnoge neočekivanog, preokreta u stavu i ponašanju Albanije došlo je, očigledno, u sklopu njenog postepenog ali sve uočljivijeg otvaranja prema svetu, posebno prema pojedinim zapadnim zemljama.

U svakom slučaju, u čitavoj svjetskoj javnosti je odato priznanje Jugoslaviji što je uspela da inicira jedan balkanski skup kome će prisustvovati

sve zemlje ovog područja, bez obzira na to kakve otvorene probleme imaju u međusobnim odnosima i kako gledaju na različite vidove saradnje u političkoj sferi i u oblasti bezbednosti.

Široka prihvatljivost jugoslavenske inicijative bila je u tome što nije polazila od nerealnih, megalomanskih i sličnih pretenzija i što nije nametala unaprijed fiksiran dnevni red, već je dopuštala da se sve balkanske zemlje izjasne o tome o čemu će razgovarati i gde će se i kada sresti njihovi ministri inostranih poslova. Samo se po sebi razume da nijedna balkanska zemlja nije mogla imati bilo šta protiv održavanja jednog takvog političkog skupa — prvog u posleratnoj istoriji njihovih diplomatija — i, ujedno, da je bila potpuno svesna toga da bi odbijanje jugoslovenskog poziva svaku od njih, htela ne htela, dovelo u stanje izolacije.

Pripreme za održavanje sastanka ministara inostranih poslova balkanskih zemalja su već poodmakle. Posle serije susreta jugoslovenskog saveznog sekretara Raifa Dizdarevića sa njegovim balkanskim kolegama u toku zasedanja Generalne skupštine UN u Njujorku i drugih kontakata na različitim razinama u svim balkanskim glavnim gradovima predviđa se da će se ministri sastati, verovatno, krajem februara u Beogradu i da će se prevashodno pozabaviti pitanjima »od kojih se živi«: saradnjom u oblasti ekonomije, nauke, tehnologije, saobraćaja, turizma, kulture, ekologije itd.

Izvesno je, takođe, da će na ovaj beogradski skup svaki njegov učesnik doneti sa sobom i spisak političkih prioriteta i preokupacija svoje zemlje. To, svakako, znači da će u raspravama o saradnji u tzv. nepolitičkim oblastima na čemu će biti težište na sceni ili iza kulisa biti prisutno i sve ono što opterećuje sadašnje stanje i odnose na Balkanu.

Zbog toga nije zgoreg zaviriti i u taj dosije, jer nitko na Balkanu ne živi u »kući od slonovače«.

Postojeća teritorijalna i politička konstelacija na Balkanu je, u osnovi, proizašla iz drugog svetskog rata. Sile koje su između dva rata zauzimale dominantnu poziciju na Balkanu, Velika Britanija, Francuska, Nemačka i Italija, izgubile su svoj tadašnji uticaj, dok su dve supersile, SSSR i SAD, požurile da popune taj »vakuum«: četiri socijalističke zemlje su uključene u sovjetsku zonu interesa, dok su dve kapitalističke ušle u sferu interesa SAD. Ali, dok su se granice blokovske podele u ostalom delu Evrope sačuvala do danas, na Balkanu je došlo do bitnih promena: Jugoslavija je postala jedan od osnivača pokreta nesvrstanosti; Albanija je izašla iz Varšavskog ugovora; Grčka i Rumunija su inaugurisale model fleksibilnog shvatanja i prihvatanja obaveza iz Atlantskog pakta i Varšavskog ugovora. Svojom opcijom za nezavisnost i svojim nemirenjem da budu pioni u strategiji supersila, balkanske zemlje su anticipirale težnje i preokupacije koje obeležavaju današnje stanje duhova u Evropi i u tom smislu su išle »ispred svog vremena«.

Time spisak konstruktivnog ponašanja i delovanja balkanskih zemalja nije iscrpen. U godinama 1953—1955. Jugoslavija, Grčka i Turska su Ankarškim sporazumom, Bledskim savezom i Atinskom konsultativnom skupštinom, još u jeku hladnog rata, pokazale praktičnu mogućnost široke saradnje zemalja različitih društvenih uređenja na principima koegzistencije. Memorandumom o saglasnosti 1954. i Osimskim sporazumima 1975. Jugosla-

vija i Italija su potvrdile mogućnost uspešnog rešavanja delikatnih teritorijalnih i manjinskih pitanja putem pregovora na osnovama ravnopravnosti i uzajamnih interesa. Sedamdesetih godina Grčka i Albanija su sporazumno regulisale pitanje tzv. Severnog Epira, a nedavno »okončale« i ratno stanje. Grčka i Bugarska, usprkos tome što se nalaze u različitim vojno-političkim savezima, potpisale su 1986. deklaraciju o širokoj međunarodnoj saradnji, koja bi u nekim aspektima mogla biti inspiracija i za druge evropske zemlje koje se nalaze u vojno-političkim savezima velikih sila.

U sklopu razmatranja odnosa Jugoslavije sa susednim zemljama uvek se na jednom od prioriteta mesta nalazi pitanje nacionalnih manjina. Milenijski tokovi istorije na ovom vetrometnom balkanskom području, izloženom tuđinskim pohodima sa svih strana sveta, različitim seobama naroda i neprekidnom mešanju i prožimanju različitih nacionalnih, kulturnih i, uopšte, civilizacijskih uticaja, ostavili su neizbrisiv trag i u postojanju velikog broja nacionalnih manjina u svim balkanskim zemljama.

Poučena iskustvom da su manjine u prošlosti veoma često bivale »jambuka razdora«, uzrok konflikata ne samo u balkanskom, već i u širem evropskom prostoru, Jugoslavija je ugradila u svoj ustavni sistem i u realne društvene odnose sve neophodne instrumente koje pripadnicima narodnosti u Jugoslaviji obezbeđuju punu ravnopravnost i optimalne uslove za svestrani razvoj svog etničkog nacionalnog bića.

Smatrajući svojim legitimnim pravom da se u okviru postojećeg međunarodnog političkog i pravnog poretka brine o položaju i pravima delova svojih naroda u susednim zemljama, Jugoslavija smatra da će najefikasnije doprineti stvaranju uslova za njihov bolji život svestranim razvijanjem dobrosusedskih odnosa na osnovama ravnopravnosti, nemešanja i obostranih interesa, kao i unapređivanjem multilateralnih inicijativa usmerenih na jačanje mira i bezbednosti.

Samo po sebi, manjinsko pitanje ne spada u red »nerešivih« pitanja, ali ukoliko se povezuje sa teritorijalnim pretenzijama može da uđe u red »opasnih« pitanja. Stoga treba biti potpuno načisto sa sledećim; povezivanje manjinskog pitanja sa teritorijalnim pitanjem vraća balkanske i sve druge zemlje u 19. vek, u sukobe i ratove, dok uvažavanje i rešavanje manjinskog pitanja u granicama postojećih teritorijalnih realnosti pada u red vrhunskih civilizacijskih zahteva vremena u kome živimo.

S obzirom na to, manjinsko pitanje neopozivo i bezrezervno sadrži i nalaže striktno uvažavanje teritorijalnog integriteta i nepovredivosti granica, s jedne strane, i obezbeđivanje svih legitimnih kulturnih i drugih prava nacionalnih manjina, s druge strane. U tom kontekstu, svaki politički potez koji otklanja sumnje i podozrenje u odnosu na postojeće granice, koji otklanja realne ili fiktivne pretpostavke o postojanju teritorijalnih pretenzija, može da poboljša klimu na Balkanu i da stvara uslove za adekvatno regulisanje položaja nacionalnih manjina u različitim političkim sredinama.

U još ne tako davnoj prošlosti uspostavljana su formalna ili faktučna savezništva jednih balkanskih zemalja protiv drugih, najčešće pod uticajem i patronatom velikih sila. To vreme spada u dosije Balkana kao bureta baruta, a jedino vredno naravoučenije je da su ceh plaćali narodi Balkana, svi redom. Iz tog saznanja proističe neprocenjiva važnost svih dosadaš-

njih i budućih multilateralnih balkanskih inicijativa koje mogu da na platformi zajedničkih težnji i interesa okupe sve zemlje ovog područja.

U jednoj gruboj uslovnoj podeli sve dosadašnje multilateralne balkanske inicijative mogu da se svrstaju u dve grupe: jedne motivišu ekonomski, saobraćajni, ekološki, naučni, kulturni, sportski i drugi razlozi, dok druge imaju snažnu inspiraciju u potrebi jačanja bezbednosti i mira u regionu.

Iako se ne mogu potceniti ni značaj, ni potreba pa ni rezultati razvijanja multilateralne saradnje u ovom prvom domenu (gde je pre nekoliko godina bila zapažena jugoslovenska inicijativa za uspostavljanje savremenih vidova ekonomske kooperacije između balkanskih zemalja i gde može da naiđe na povoljan prijem sadašnja jugoslovenska inicijativa za sastanak ministara saobraćaja radi rešavanja krupnih problema u drumskom i železničkom saobraćaju), pažnju balkanske i svetske javnosti prvenstveno privlače multilateralne inicijative političke prirode.

Ako bi se za ideju rumunskog predsednika vlade Kivu Stojke iz 1957. o pretvaranju Balkana u zonu bez atomskog oružja moglo reći da je još lebdela u bezvazdušnom prostoru, njeno obnavljanje nakon dvadesetak i više godina i, što je naročito važno, prihvatanje od strane Grčke, prve i do sada jedine članice NATO koja želi da se uključi u jednu zonu bez atomskog oružja zajedno sa zemljama iz Varšavskog ugovora, znatno uvećava izgleda za njeno ostvarivanje. Na osnovu dosadašnjih državnčkih i diplomatskih izjava, funkcionerskih i ekspertskih sastanaka (počev od onog u Atini 1976. do onog u Bukureštu 1986), naučnih skupova i publicističkih radova, može se, bez nedoumice, kazati da bi uspostavljanje zone bez nuklearnog i hemijskog oružja bilo u interesu svih balkanskih zemalja. Teškoće koje niko ne može da ne vidi ili da potcenjuje (uzdržanost Turske, neučešće Albanije itd) nisu takve da ne bi mogle biti prevaziđene posebno u sklopu sadašnjih svetskih i evropskih prestrojavanja, koja nagoveštavaju otvaranje procesa nuklearnog razoružanja i širenja prostora za ostvarivanje različitih inicijativa u sferi bezbednosti.

Postoje, međutim, dve tačke gledišta o putu koji vodi do pretvaranja Balkana u zonu bez atomskog i hemijskog oružja i svih drugih sredstava i vidova upotrebe sile. Prema prvoj, trebalo bi prethodno rešiti otvorene probleme u bilateralnim odnosima balkanskih zemalja. Prema drugoj, uspostavljanje zone bi samo po sebi imalo povoljno političko i psihološko dejstvo na stvaranje uslova za rešavanje otvorenih pitanja u odnosima balkanskih zemalja. Ako bismo se čvrsto držali prvog gledišta, onda bi stvaranje zone na Balkanu, kao uostalom i zona mira i saradnje u svim drugim delovima sveta, s ozbirom na komplikovano stanje u bilateralnim odnosima zemalja o kojima je reč, faktički bilo pomerenom u nedogled. Ako bismo se opredelili za drugo gledište, onda bi mnoge od predviđenih zona počivale na krhkim temeljima. Pravi put je u usklađivanju onoga što je razumno i realno u oba navedena mišljenja.

Jugoslavija je za uspostavljanje zone bez atomskog oružja bar iz tri razloga: što u načelu podržava sve inicijative koje vode smanjenju opasnosti od upotrebe nuklearnog oružja; što je i učesnik svih akcija za jačanje bezbednosti i saradnje u evropskom prostoru; što sama već predstavlja zonu bez nuklearnog oružja i što nema obaveza prema vojno-političkim savezima

velikih sila, koji ne zaboravimo, u datom trenutku mogu da stacioniraju nuklearno oružje na teritoriji svojih zemalja-članica. Tome treba dodati da Jugoslavija, kao članica pokreta nesvrstanosti, podržava uspostavljanje zona bez atomskog oružja, zona mira i saradnje, u celom svetu od Afrike i Mediterana do Indijskog okeana i Južnog Atlantika.

Ideja održavanja balkanskog sastanka na vrhu takođe je već dugo prisutna, ali u određenoj meri i »neoperativna« s obzirom na pomenute sporove i kontroverze u krugu balkanskih zemalja. U najmanju ruku, balkanski sastanak na vrhu trebalo bi da proistekne iz procesa jačanja bilateralnih i unapređivanja multilateralnih odnosa na Balkanu.

Ako do bezatomske zone vodi još dug put i ako do balkanskog samita još nije lako doskočiti, onda se za jugoslovensku inicijativu za održavanje sastanka ministara inostranih poslova balkanskih zemalja može reći da je došla u pravi čas. Iako se u međunarodnim odnosima čuda ne događaju, sastanak ministara inostranih poslova balkanskih zemalja mogao bi doprineti jačanju uzajamnog poverenja i boljem sagledavanju zajedničkih interesa balkanskih zemalja.

Ranko Petković

NEW ACCENTS IN THE FOREIGN POLICY OF YUGOSLAVIA

Summary

The question of the place and the role of Yugoslavia in Europe has gained new significance because of the processes of internal democratization, the increased role of public opinion, and a re-evaluation of political and economic interests in the activities of the non-aligned movement. The country's European orientation is conditioned by economic and financial, scientific and technological reasons. The creation of Yugoslavia's political and economic relationships towards Europe must be free from obsolete cold-war ideas concerning East and West. The Yugoslav initiative for the conference of the ministers for foreign affairs of the Balkan states shows that there are methods and areas for the performance of a foreign policy that can reaffirm the position of Yugoslavia as an important factor on the European political scene.